

Riverhill's Highland

OPAS HIGHLAND CATTLE NAUTOJEN OSTAJALLE

Sisällysluettelo

1	Tilojen vertailu	2
2	Oppaat	2
3	Sopiiko nautaeläin minulle?	2
4	Koulutus ja kokemus	2
5	Rotupohdinta	3
6	Emojen tai emolehmähiehojen hankinta.....	3
7	Sonnin hankinta	5
8	Valmistelut eläimiä varten	6
9	Sanasto	8

1 Tilojen vertailu

Netissä voi pohtia asiaa ja kirjoista lukea, mutta parhaiten hommaan tutustuu vierailuilla. HC-rodun osoitteita löytyy [yhdistyksen](#) sivuilta. Älä automaattisesti usko ensimmäistä vaan käy ainakin kahdella eri tilalla. Maaseutumatkailu on kuitenkin halpaa lystiä verrattuna siihen, että tekisit jonkin virheen. Yleensä tilat ottavat vastaan vieraita - siksi osoitteet ovatkin nettisivuilla. Eikä ole pahaksi käydä eri rotujenkin kasvattajien luona.

Kyseenalaista sopivasti asioita - myös tämäkin opas! Kysy erityisesti ongelmista ja siitä mitä tekisi toisin jos aloittaisi uudestaan. Jokainen on tehnyt virheitä, joita harmittelee jälkikäteen. Sinä voit välttää näitä!

2 Oppaat

Hanki Palosen kirjoittama opaskirja, se kannattaa lukea läpi perusteellisesti ja huolellisesti. Kirjan saat yhdistyksen [postimyynnistä](#). Pieni rahallinen panostus, mutta täyttä asiaa myöhemminkin! Mielestämme kirja on aivan välttämätön, koska siitä saa oikeaa tietoa rodun erityisominaisuuksista. Samalla kannattaa liittyä yhdistyksen jäseneksi, koska vain jäsen pääsee esimerkiksi suljetulle keskustelufoorumille. Tämä foorumi on ehdottomasti netin laadukkain keskustelupalsta Highlandien osalta, koska jokainen keskustelija esiintyy omalla nimellään ja mahdollisiin kysymyksiin vastaajat ovat maamme kokeneimpia kasvattajia!

Toinen hyvä julkaisu on yhdistyksen vuosikirja 2008, joka kannattaa hankkia, jos vain painoerää on jäljellä. Vuosikirjassa on paljon kokoneiden kasvattajien tarinoita uransa alkuajoilta, joista kannattaa ottaa opiksi. Luonnollisesti ostoskoriin kannattaa lisätä myös vuosikirjat 2010, 2012 ja 2014, jotka kaikki ovat täyttä asiaa.

3 Sopiiko nautaeläin minulle?

Jos nautaeläin on sinulle jatko pitkään listaan jo aikaisemmin hankituille kaneille, hamsterille, marsuille, kissoille, koirille, hevoselle, ponille, rotille, liskoille, vuohille, undulaateille yms. vipeltäjille, niin ota huomioon, että nauta ei sovellu pelkäksi lemmikiksi ja ainakin niitä pitää olla selkeä lauma. Emo ja sen vasikka eivät ole lauma! Ehkä tämä on ikävä juttu, mutta näin se vain on. Jos taas haet lypsylehmää kotitarpeiden täyttämiseksi, niin valitse vaikka joku alkuperäisroduistamme.

Onko peltoa riittävästi talvirehun tuotantoon, saako tarvittaessa lisärehua ostettua järkevään hintaan ja järkevältä etäisyydeltä, onko laidunta kesäksi riittävästi? Miten järjestät tarvittavat kuivikkeet? Onko oikeasti intoa ja kiinnostusta tiukkaa sitoutumista vaativaan työhön. Kestätkö vastoinkäymisiä, joita väistämättä tulee vuosien varrella eteen: Eläinten sairastumisia, loukkaantumisia tai kuolemia? Onko taloudellinen tilanteesi sellainen, että se kestää odottaa myyntitulojen alkamista jopa vuosia? Raaskitko aikanaan lähettää eläimen teurastamolle?

4 Koulutus ja kokemus

Tässä vuosien varrella olemme kuulleet tarinoita, joissa näkyy selvästi läpi se, että osaaminen on ollut vajavaista. ELY-keskuskin vaatii esimerkiksi investointitukiin tai nuoren viljelijän aloitustukeen riittävän määrän koulutusta. Koko perustutkinnon suorittaminen ei välttämättä ole tarpeen, mutta eläinpuolen opinnot tulisi ainakin suorittaa. Mikäli et millään pysty suorittamaan näitä tarpeellisia opintoviikkoja niin korvaa se sitten ahkeralla omatoimisella opiskelulla.

5 Rotupohdinta

Harkitse ja puntaroi rotu sekä sen vaatimukset ja ominaisuudet tarkasti. Highland ei ole mikään automaattinen oikea vaihtoehto jokaiselle. Jos haluat kasvattaa eläimet pihatossa ja vieläpä mahdollisimman nopeasti, niin HC ei ehkä ole juuri sinulle sopiva rotu. Parhaan hyödyn HC rodusta saa, jos osaa ja voi hoitaa lihan markkinoinnin mahdollisimman itsenäisesti. Nopeaan ja voimalliseen lihantuotantoon isoille lihataloille on olemassa muita hyviä rotuja. Jos käytössä on heikkotuottoisia luonnonlaitumia, niin HC:n kilpailukyky on parhaimmillaan.

Highland voi olla sopiva, jos:

- sinulla on luonnonlaidunta käytössä.
- et voi tai halua investoida suuria summia rakennuksiin.
- sinulla on suojaista paikka talvitarhalle tai mahdollisuus makuukatokseen.
- kasvatus on pienimuotoista tai esimerkiksi lypsykarjan ohella tapahtuvaa toimintaa. Toki rotu soveltuu myös kasvattajalle, jolla on paljon eläimiä, mutta soveltuuko esim. [Charolais-rotu](#) maisemanhoitajaksi muutaman eläimen laumana?
- sinulla on saatavilla ylivuotisia paaleja paikallisilta maidontuottajilta tai muuta sopivaa rehua.
- haluat rauhalliset ja helposti käsiteltävät eläimet
- haluat terveen rodun, helpot poikimiset ja hyvät emo-ominaisuudet.
- voit ajatella lihan markkinointia eri tavoin
- haluat jäseneksi mielenkiintoisten ja mukavien ihmisten yhdistykseen.
- vain haluat nauttia siitä upeasta näystä suomalaisessa maalaismaisemassa, jonka laiduntava Highland-lauma saa aikaan.
- maatilamatkailu on osa tilasi toimintaa.

Voi olla että Highland ei ole sopiva, jos:

- luulet, että ei ikinä tule sairastumisia tai ongelmaa poikimisessa. Sellaista rotua ei olekaan!
- sinulla on harhakäsitys, että mitään hoitoa ja ruokintaa ei tarvita. Highland ei elä pelkällä puunjärsimisellä ja talvella tarvitaan korsirehua - etupäässä heinää/säilörehua ja emoille mahdollisesti olkia.
- aikomuksenasia on kasvattaa eläimesi suljetussa pihatossa.
- etsit maksimaalista kasvunopeutta.
- et halua tehdä mitään lihanmarkkinoinnin eteen.
- et malta tai halua odottaa hiehon oikeaa astutusikää. (tosin muillakin roduilla on huomattu myöhemmän siementämisen tuomat edut...)
- et voi sietää sarvia eläimilläsi missään tapauksessa. [Tässä ehkä sopiva rotu!](#) Tosin mahdollinen "sarvifobia" on mielestämme aiheeton.

6 Emojen tai emolehmähiehojen hankinta

Kun olet päässyt ajatuksissasi tähän saakka on aika toimia. Tämä kohta on onnistumisen kannalta ehkä kaikkein tärkein ja tässä voi moni asia mennä vikaan. Edullinenkaan hankintahinta ei kompensoi mahdollisia ongelmia!

Vaatimuksia kasvattajalle, jolta ostat eläimiä:

- Salmonella ja muu tautivapaus, sekä määräystenmukaiset maahantuonnit. Selvästi halvempi hinta saattaa kieliä siitä, että esim. maahantuonnissa ja karanteenissa on oikaistu.
- Kasvattajan kaikkien eläinten tulee olla terveitä ja hyvin hoidettuja. Niiden tulee olla tottuneita ihmisen hoitoon ja käsittelyyn. Jos kasvattaja ei pysty rapsuttelemaan omia vanhoja eläimiään, niiden ollessa vapaana, niin jotain on pahasti vialla. Eläimet saattavat väistää sinua, mutta oman hoitajansa niiden pitää päästää luokseen. Jos näin ei tapahdu, niin eläimet ovat arkoja - jopa vilttejä, ja näiden jälkeläisetkin ovat arkoja, koska emot opettavat vasikoilleen saman käyttäytymismallin. Pieni vasikka on normaalisti arka ennen kesytystä, joten tarkkaile pääasiassa emojen käytöstä hoitajaansa kohtaan.
- Hälytyskellon pitää soida päässäsi jos emojen laumassa on useampi, kuin yksi sonni tai jos laumassa on erotusiän ylittäneitä nuoria hiehoja (=sonnin omia jälkeläisiä), jotka ovat jo tulossa sukukypsäksi! Eli sukukypsien ja sopivan ikäisten (yli 2v) hiehojen ja emojen seurassa on YKSI sonni, joka ei ole niille läheistä sukua. Joskus mukana voi olla tietoisesti nuori sonni, joka sitten seuraa sivusta "ison kaverin" puuhia. Lauman siitossonni ei anna nuorille sonneille mahdollisuutta "toimintaan". Kysy kuitenkin selitystä tällaiseen järjestelyyn - se voi olla esimerkiksi tarhojen riittämättömyys tai sitten kaikki emot ovat jo kantavina. Selitys voi olla myös se, että sonnit eivät olekaan sonneja vaan härkiä....
- Kasvattajan pitää normaalisti tietää ilman DNA-määrittelyä jokaisen eläimen sukutaulu. Jos on tullut satunnainen karkaamistapaus, niin silloin DNA:n selvitys on paikallaan.
- Kantavia hiehoja ostaessasi varmista, että ne ovat olleet astutushetkellä kahden vuoden ikäisiä. Satunnainen vahinkoastuminen voi olla seurausta esim. karkaamisesta, mutta tietoinen liian nuorten eläinten astuttaminen on tuomittavaa. Vanha hyvä Skottilainen tapa kolmesta vuodesta ei ole meidän oloissamme aina tarpeen, paitsi sellaisessa tapauksessa, että eläin on keskimääräistä hidaskasvuisempi ja pienikokoisempi. Oikea menettely antaa hankkimillesi eläimille eväät pitkään ikään ja hyvään terveyteen. Kun eläin saa rauhassa kasvaa ennen astumista, niin se kykenee syömään laidunkaudella enemmän ja niinpä se pitää imetyskaudella paremmin kuntoluokkansa. Lypsylehmille käytettävä astutusikä ei sovellu Highlandille missään tapauksessa.
- ei kannata uskoa selityksiä "puolivillistä" rodusta, joka ei kesyynny. Tällaisessa tapauksessa eläinten kesytystä ei ole osattu tai viitsitty tehdä.

Yleensä pienestä karjasta saa hankittua kesympiä eläimiä, mutta tämä ei tietenkään ole sääntö. Poikkeuksia löytyy molempiin suuntiin. Korostamme tässä kovasti eläinten kesyyttä ja käsiteltävyyttä. Mihin tämä sitten perustuu? Eläinten kanssa tulee jatkuvasti tilanteita, joissa tarvitaan eläinten käsittelyä. Niissä tilanteissa kesyt ja käsittelyyn tottuneet eläimet ovat hoitajalleen helpompia, aikaa säästävämpiä ja turvallisempia. Normaalirutiineja ovat esimerkiksi loislääkitys ja sorkkahoito, lisäksi on hyvä varmistaa imetyksen onnistuminen. Lisäksi poikimista täytyy tarkkailla, vaikka eläimelle pitääkin antaa siihen oma rauhansa. Kaikesta huolimatta voi tulla eteen tilanne, jossa pitää antaa apua poikimisessa. Kesyt ja hoitajaansa luottavat eläimet tekevät kaiken niin paljon helpommaksi ja nopeammaksi.

Jokaisessa rodussa on omat huippukasvattajansa ja jokaisessa rodussa saattaa olla valitettavasti myös kasvattajia, joilta ei saisi hankkia yhtäkään eläintä. Pyri seulomaan joukosta huiput. Pyri ottamaan selvää kasvattajalta aikaisemmin eläimiä hankkineelta millainen kokemus heille muodostui. Parhaimmat suomalaiset karjat ovat käytännössä maailman huippukarjoja, koska parhaat kasvattajat ovat aikanaan tuoneet maahan todella laadukkaita eläimiä. Erityisen halpa hinta kielii usein ongelmista laadun tai terveyden kannalta.

Osta eläimet kasvattajalta, joka lupaa antaa neuvontaa ja tarvittavaa opastusta myös sen jälkeen, kun kuljetustrailerin perävalot katoavat. Kysymyksiä nimittäin tulee, vaikka olisitkin jo toiminut nautojen kanssa. Highland-emojen kasvatus poikkeaa yllättävän paljon vaikkapa lypsylehmien hoidosta ja ruokinnasta. Erot muiden liharotujen kanssa tulevat lähinnä ruokinnassa ja kasvatustiloissa. Muuten vuodenkierto on samanlainen.

Ostaessasi eläimiä useammasta paikasta, niin pyri saamaan samaa sukulinjaa olevia eläimiä, koska se vastaavasti lisää sopivien sonniedokkaiden määrää. Jos laumasi on kovin kirjava, niin sonnin etsintä voi muodostua turhan vaivalloiseksi. Isoilla roduilla tämä ei niinkään ole ongelma.

Itse hankimme eläimet erotuskäisinä vasikkoina, joka on helppo tapa varsinkin aloittelijalle. Vasikkana eläin on myös edullisin hankkia. Valmiiksi kantavien emojen tai hiehojen osto nopeuttaa aikataulua huomattavasti ja tulot alkavat pyöriä nopeammin. Niiden saatavuus vain saattaa olla ongelma ja hintakin on korkeampi. Vanhan lehmän ostossa pitää aina miettiä syytä sen myyntiin - onko lehmässä joku vika, vai ollaanko toimintaa vain supistamassa/lopettamassa? Toisaalta voisi olla hyvä, että ensimmäinen poikimistapaus laumassa tulee emolehmillä. Uusi tilanne voi aiheuttaa kokemattomassa hieholaumassa ongelmia, mutta toki tämä on harvinainen tilanne.

7 Sonnin hankinta

Olemme kuulleet "kauhutarinoita", joiden mukaan joku on joskus hankkinut jalostussonninsa teuraaksi menevien joukosta. Tällaiseen ajattelemattomuuteen ei missään nimessä kannata sortua. Sonni on kaikkein tärkein eläin laumassa, koska se periyttää ominaisuuksiaan jokaiseen tilalla syntyvään vasikkaan. Pelkästään jälkeläisten teuraspainoissa saattaa olla useiden kymmenien kilojen etu perintötekijöiden erojen vuoksi.

Tälläinen painoero merkitsee mahdollisessa suoramyyntissä useiden satojen eurojen lisätuloa! Sonnin hankinnassa on mielestämme viisi tärkeää asiaa: rakenne, luonne, terveys, sorkat/jalat sekä oletettavat/tiedetyt syntymäpainot. Jokainen saa laittaa nämä omaan järjestykseensä. Pelkästään se, että "saa samat tuet" ei oikeuta kitsastelemaan tässä tärkeässä hankinnassa! Kiertele ja vertaile - kun oikea osuu kohdalle, niin sen kyllä tietää. Luota vaistoosi! Meillä kävi ensimmäisellä kerralla vieläpä niin, että tavallaan sonninkin valitsi meidät!

Älä osta sonnina näkemättä. Äläkä osta sonnina, jonka ominaisuuksia et voi vertailla käsin tunnustelemalla. Kokeile reilusti painelemalla takaosan lihakkuutta ja niskan jyrkyyttä. Mittaile selän pituutta ja leveyttä. Mikäli sonni ei anna sinun tehdä tätä, niin voi epäillä sen luonnetta ja sopivuutta. Normaali, hyvähermoinen ja käsittelyyn tottunut nuori sonni antaa sinun tehdä kaiken tämän. Lähesty kuitenkin eläintä rauhallisesti, ettei se pelästy. Tarkkaile sonnin sorkkien rakennetta ja katso sen askeltamista kun se liikkuu laitumella. Nenärengas on hyvä lisävaruste ihan varmuuden vuoksi ja toisaalta se mahdollistaa osallistumisen näyttelyihin.

Kysele hintoja ja vertaa laatua. Voit yllättyä, että hyväkään sonni ei välttämättä ole merkittävästi hintavampi, kuin se teurasjonosta repäisty!

Ota myös huomioon sellainen, ihan järkevä vaihtoehto, että hankit pelkkiä sonneja. Tiloilta voi kyllä ostaa vuoden ikäisiä, vieroitettuja poikia, jolloin säästyy poikimisten mukanaan tuoma ylimääräinen jännitys, "korvamerkkirumba" ja varsinkin vieroittamisen mukanaan tuoma työ. Tämä vaihtoehto voisi erityisesti tulla kyseeseen, jos eläimiä tarvitaan pelkästään maisemanhoitajina ja/tai lihantuottajina suoramyyntiin. Sonni on yleensä hiehoa rauhallisempi ja yksinkertaisempi pitää ja hoitaa. Sonnit on parasta pitää suhteellisen pienissä laumoissa, niin välttyään turhilta valtataisteluilta. Toinen vaihtoehto on eläinten leikkaaminen häriksi, jolloin valtataistelut loppuvat kerralla. Eläinten stressin välttämiseksi laumojen koostumusta ei kannata jatkuvasti muuttella ja yksinäistä isompaa ei saa laittaa isoon "nuorisolaumaan".

8 Valmistelut eläimiä varten

Tee jo hyvissä ajoin aitaukset valmiiksi. Olemme suosineet ja voimme suositella muillekin kiinteissä aitauksissa high tensile-tekniikkaa. Sopivat langankorkeudet ympärivuotiselle tarhalle ovat esim. 50 - 70 - 120. Kaikki tarvikkeet olemme hankineet [Prim-aidalta](#). Tarvikkeet eivät ole ostaessa halpoja, mutta hyvin tehty aitaus on pitkässä ajanjaksossa mitattuna yllättäen edullisin ja se säästää turhalta huolelta. Lisäksi luonnonlaitumilla säästytään hirvien ja peurojen aiheuttamilta harmeilta kokonaan. Aitaus on niin kestävä, että se on kestänyt jopa myrskyjen kaatamat puutkin! Olemme rakentaneet kiinteää pysyvää aitaa yhteensä noin 7 km. Pisimmät suorat aitalinjat ovat meillä noin 350 metriä yhdellä vedolla. Pidempiä linjoja ei voi suositella, koska silloin jousi on turhan lujilla ja rakennusvaiheen langanvetokin käy raskaaksi.

Lainaan omaa, aikaisempaa kirjoitustani eräällä palstalla:

Myönnän olevani "aitafriikki" ja hightensile on parasta mitä on vastaan tullut. Kaikki omat pysyvät aitaukset on tehty sillä menetelmällä. Olen sen verran laiska, että kerralla pitää tehdä kunnollinen - en jaksa jatkuvasti olla paikkaamassa. Eläimet ovat pysyneet hyvin ja aidan korjauksia ei ole tarvittu, vaikka myrsky on pari kertaa kaatanut puunkin aidan päälle!

Homma perustuu siihen, että aitauksen kulmiin kaivetaan (kaivurilla) noin 2m:n syvyyteen kyllästetyt paalut. Paalujen väli voi olla maksimissaan noin 300 m. Eli ihannetapauksessa voi saada aikaan neljällä paalulla 300x300m:n alueen (= 9 ha) ja sitten se viides paalu tarvitaan toiseen portinpieleen.

Kulmapaalujen väliin vedetään 2,5 mm:n lanka, jonka vetolujuus on noin 800 kg. Joku käyttää vaijeria, mutta mielestäni paksu umpilanka on lujempi ja varsinkin halvempi. Myyjältä saa vinkkejä liitosten tekoon. Matka voi tosiaan olla jopa noin 300 m ja siihen voi osua yksi 90 asteen kulma. Lanka kiristetään erityisellä kiristyspyörällä ja se varustetaan lämpövaihtelut tasaavalla jousella. Kaikki tarvikkeet on erityisesti tehty tähän tarkoitukseen ja ainakin yksi tunnettu valmistaja antaa kaikelle 10 vuoden takuun. Lankojen määrään vaikuttaa tarve ja eläinlaji, mutta meillä on käytetty naudoille kolmea lankaa. Korkeudet 50-70-120cm.

Kulmapaalujen väliin laitetaan kevyemmät tolpat noin 8-12 metrin välein. Niiden tehtävänä on vain kannattaa lankaa ja tasata maaston korkeuseroja. Itse käytän kyllästettyä 50x50 puutavaraa

pituudella 180 cm. Tolppa maahan rautakangen ja lekan avulla noin 50-60 cm:n syvyyteen.... Illalla ei sitten tarvitse lähteä salille...

Highland-yhdistyksen vuosikirjassa 2008 on kirjoittamamme laaja ja seikkaperäinen artikkeli A:sta Ö:hön hightensile aitaamisesta

Ruokintahäkki säästää rehua ja lisää hygieenisyyttä jos ja kun eläimet ruokitaan tarhaan. Yksi tavallinen häkki riittää noin 4-6 aikuisen eläimen laumalle. Ruokintahäkin rakenteen tulisi olla riittävän avoin, että eläimet eivät pääse juuttumaan sarvistaan kiinni. Kiinni jäänyt eläin joutuu käytännössä heti muiden tönimisen kohteeksi, jolloin saattaa syntyä vaarallinen tilanne. Ruokintapaikka kannattaa useissa tapauksissa pitää keväällä uudistettavalla lohkollla ja kun häkin paikkaa siirtää jatkuvasti, niin lantakin kertyy tasaisesti koko alueelle. Kannattaa ottaa talvitarhan valinnassa huomioon se, että keväiset sulamisvedet eivät pääsisi suoraan vesistöön. Tutustu paikkakuntasi ympäristömääräyksiin, ettei tule yllätyksiä.

Jos tarjolla ei ole sopivaa suojaista metsää, johon voisi järjestää olkikuivitetut makuukummut, niin eläimet tarvitsevat jonkinlaisen katoksen. Katos säästää epäedullisissa oloissa kuivikkeita melkoisesti. Katoksen seinät eivät saisi muodostaa nurkkia, johon lauman alempiarvoinen jäsen voi tulla ahdistetuksi. Katto ja yksiseinä pahimpaan ilmansuuntaan on toimiva ratkaisu.

Kokemuksemme mukaan noin 4-5 neliötä nuorta eläintä kohden ja 7-8 neliötä aikuista emolehmää kohden on sopiva. Lisäksi näyttää siltä, että monta pientä suojaa sopivasti lähekkäin on parempi, kuin yksi iso. Silloin lauman alimmatkin voivat loikoilla rauhassa.

Hanki siirrettäviä aitapaneeleja riittävästi. Ensimmäinen tarve tulee siinä vaiheessa kun eläimet saapuvat. On ainoa oikea ratkaisu laskea eläimet ensin aitapaneeleista kasattuun pieneen aitaukseen ja päästää eläimet isompaan laitumeen vasta niiden tultua kesyiksi sinua kohtaan. Meillä tähän kului aikoinaan muutamasta päivästä pariin viikkoon. Mikäli eläimet pääsevät suoraan ulos trailerista, niin ne saattavat juosta aidoista läpi ja silloin niiden kiinniotto on äärimmäisen haastava toimenpide.

Mahdollista hoitohäkkiä tarvitaan hoitotilanteessa (eläinlääkäri tai sorkkahoitaja).

Terve nuori kuljettaa veden vaikka käsipelillä ensimmäisen vuoden, mutta pitkäaikaiseksi ratkaisuksi tarvitaan jotain parempaa. Meillä on käytössä sähkötön, eristetty juottokaukalo, mutta useimmilla on sähkövastuksin varustettu juottopiste. Juomakaukalo lakkasi toimimasta vain kolmesti talven 2005-2006 aikana ja korjauksenakin oli yksinkertaisesti kaataa kaukalo täyteen kuumaa vettä. Kannattaa kysyä kokemuksia erilaisista kuppimalleista, koska joistain eläinten on vaikea juoda. Ainakaan meillä ei putkiventtiili onnistunut kesälaitumella. Yksi ratkaisu on kaasulämmitys kaivoon juomaveden pitämiseksi sulana. Toimiva juttu voisi olla myös talvikäyttöön suunniteltu (pora)kaivo, josta vesi pumpataan kaukaloon pari kertaa päivässä. Tapoja on siis runsaasti ja sopivuus on hyvinkin tilakohtainen. Asiaan vaikuttaa myös paikkakunnan sijainti ja paikalliset talviolosuhteet - Hangossa ja Inarissa on melkoinen ero pakkasissa!

Traktori on käytännössä lähes välttämätön, ellet sitten kasvata aivan pientä laumaa eläimiä. Ruokinnassa on käytännössä parhainta käyttää isoja säilörehupaaleja ja ruokintahäkkiä, joten traktorissa pitäisi olla etukuormaaja ja siinä paalipihdit tai piikit. Etukuormainkäytössä mielestäni ehdoton juttu on 4-veto.

9 Sanasto

Sana	Selitys
Nauta	Eläinlaji, kuuluu nisäkkäisiin (vrt. ihminen, koira kissa jne.)
Lehmä	Naaraspuolinen nauta, joka on vähintään kerran poikunut
Hieho	Naaraspuolinen nauta, joka ei ole vielä poikunut, mutta vieroitettu emästään.
Sonni	Urospuolinen nauta, jolla on suvunjatkamiskyky
Härkä	Leikattu sonni. Kastroitu, eli ei ole suvunjatkamiskykyinen. Harvinainen Suomessa.
Vasikka	Naudan jälkeläinen, tarkennuksena voi olla sonnivasikka tai hiehovasikka
Lypsylehmä	Maidontuotantoon käytettävä nauta. Ohessa tuottaa jälkeläisiä jalostukseen ja lihantuotantoon.
Emolehmä	Liha- tai risteyserotuinen nauta, jota kasvatetaan tuottamaan jälkeläisiä lihantuotantoon ja jalostuseläimiksi. Imettää ja kasvattaa jälkeläistään noin 7-9 kuukautta. Ei lypsetä, vaan kaikki maito menee jälkeläiselle.